

Department :- Ayurved Samhita &
Siddhant

Topic :- Artha Guna

Artha

Guna

Artha / Indriyarthā / Visesa Guna

अर्थाः शब्दादयो ज्ञेया गोचरा विषया गुणाः ॥

(च. शा. १/३१)

- *Shabdha* → Sound
- *Sparsha* → Touch
- *Rupa* → Colour
- *Rasa* → Taste
- *Gandha* → Smell

1) शब्द :

श्रोत्र ग्राहयो गुणः शब्दः ।

आकाश मात्रावृत्ति ॥

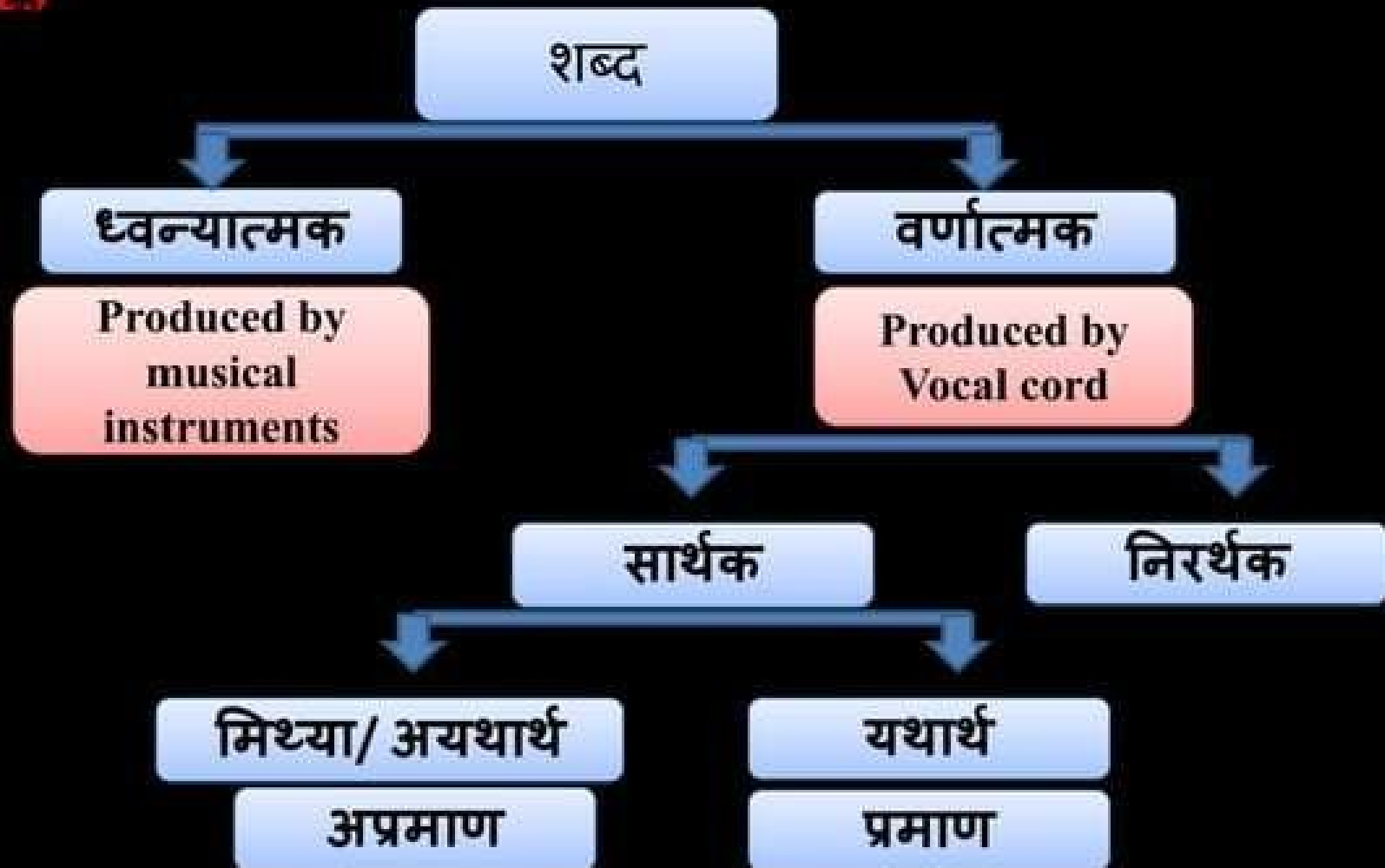
स त्दिविधः ध्वन्यात्मको वर्णात्मकश्चेति ।

ध्वन्यात्मको भेर्यादौ ।

वर्णात्मकः संस्कृत भाषादिरुपः (तर्क सङ्ग्रह)

Types

गुणः - शब्दः

लक्षणम् - श्रोतब्राह्मो गुणः शब्दः

2) स्पर्श

त्वक् इन्द्रियमात्र ग्राह्यो गुणो स्पर्शः ।
स च त्रिविधः शीतोष्णानुष्णाशीतभेदात् ।
पृथिव्यप्तेजो वायु वृत्ति ॥
तत्र शीतो जले उष्णस्तेजसि
अनुष्णशीतः पृथिवीवायवोः ।
(तर्क सङ्ग्रह)

Types

गुणः - स्पर्शः

शीतः

उष्णः

अव्युष्णाशीतः

जलम्

तेजः

पृथ्वी

वायुः

3) रूप

चक्षुमात्र ग्राह्यो गुणो रूपमः ।

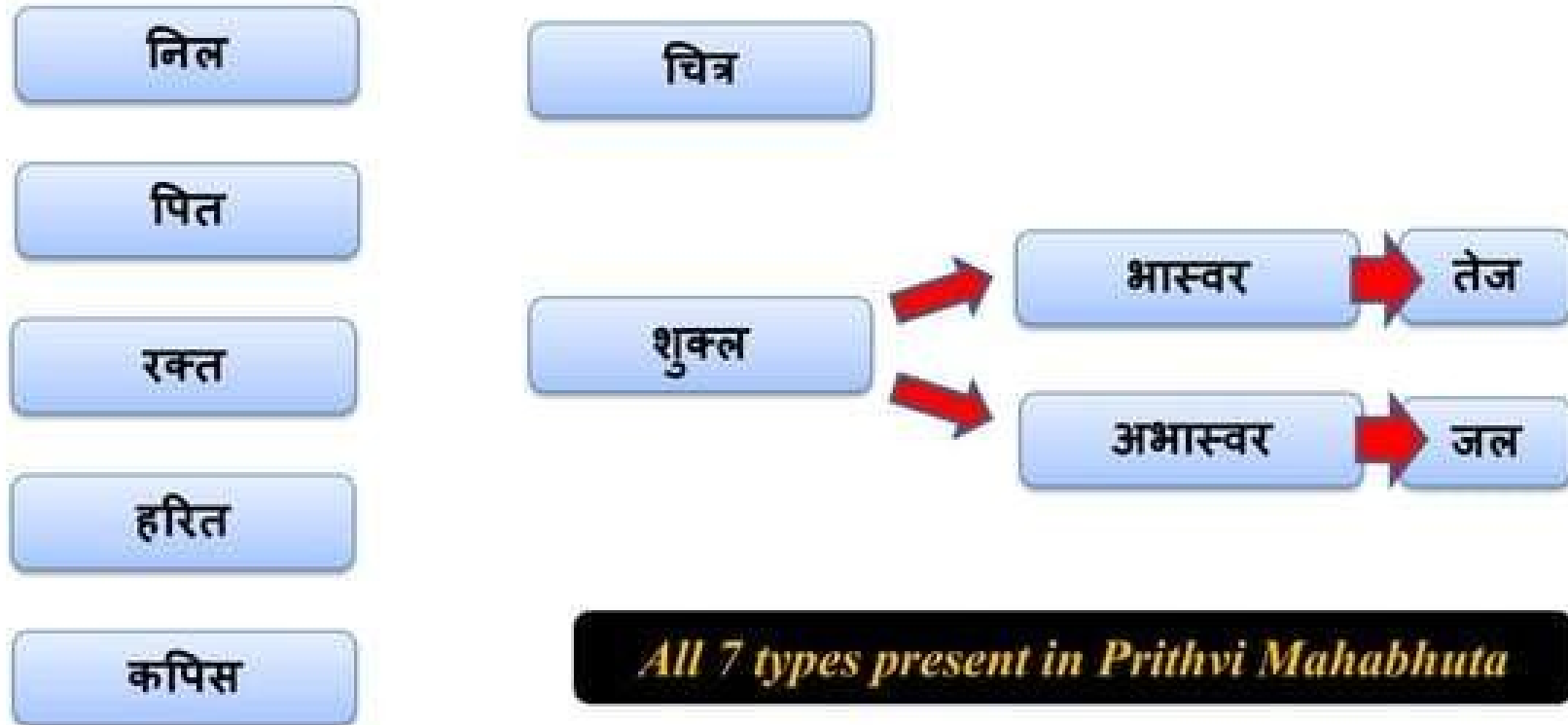
तच्च शुक्ल नील पीत रक्त हरीत कपीश चित्र भेदात् सप्तविधम् ।

पृथ्वि जल तेजोवृत्ति ॥

तत्र पृथिव्यां सप्तविधम् ।

अभास्वर शुक्लं जले । भास्वर शुक्लं तेजसि । (तर्क सङ्ग्रह)

Types: 7

All 7 types present in Prithvi Mahabhuta

लक्षणम् - चक्षुर्मात्राद्यो गुणो रूपम्

गुणः - रूपम्

साप्तविधम् रूपम्

पृथ्वी

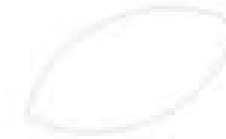
जलम्

तेजः

साप्तविधम् रूपम्

आकाशरज्जुवलात्

मास्वरज्जुवलात्

**मास्वरज्जुवलात्— प्रकाशमानम्

4) रस

रसना ग्राह्यो गुणो रसः ।

स च मधुराम्ललवणकटुकषायतिक्तभेदात् षड्विधः ।

पृथिव जल वृत्तिः ॥

तत्र पृथिव्यां षड्विधः जले मधुर एव । (तर्क सङ्ग्रह)

रसः

Types: 6

मधुर

Sweet

आम्ल

Sour

लवण

Salt

कटु

Pungent

तिक्त

Bitter

कषाय

Astringent

लक्षणम् - रसनब्राह्मो गुणो रसः

गुणः - रसः

मधुरः

लवणः

आम्लः

कटुः

तिक्ताः

कषायः

षड् रुचयः

पृथ्वी

जलम्

षड् रुचयः

मधुरः

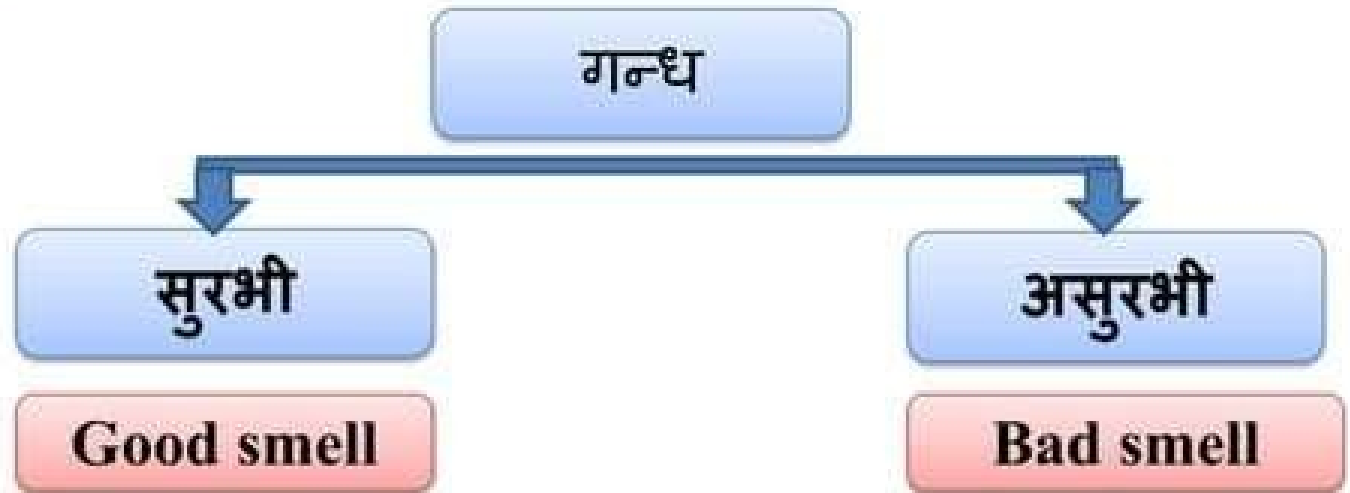
5) गन्ध

घ्राण ग्राहो गुणो गन्धः ।

स त्रिविधः सुरभिरसुरभिश्च ।

पृथिव मात्रावृत्तिः ॥ (तर्क सङ्ग्रह)

Types

© Clker Studio Photo - image01600037

લક્ષણમ્ - ઘ્રાણબ્રાહ્મો મુળો મન્ધ:

મન્ધ:

સુર્યમ્:

અસુર્યમ્:

મન્ધૌ

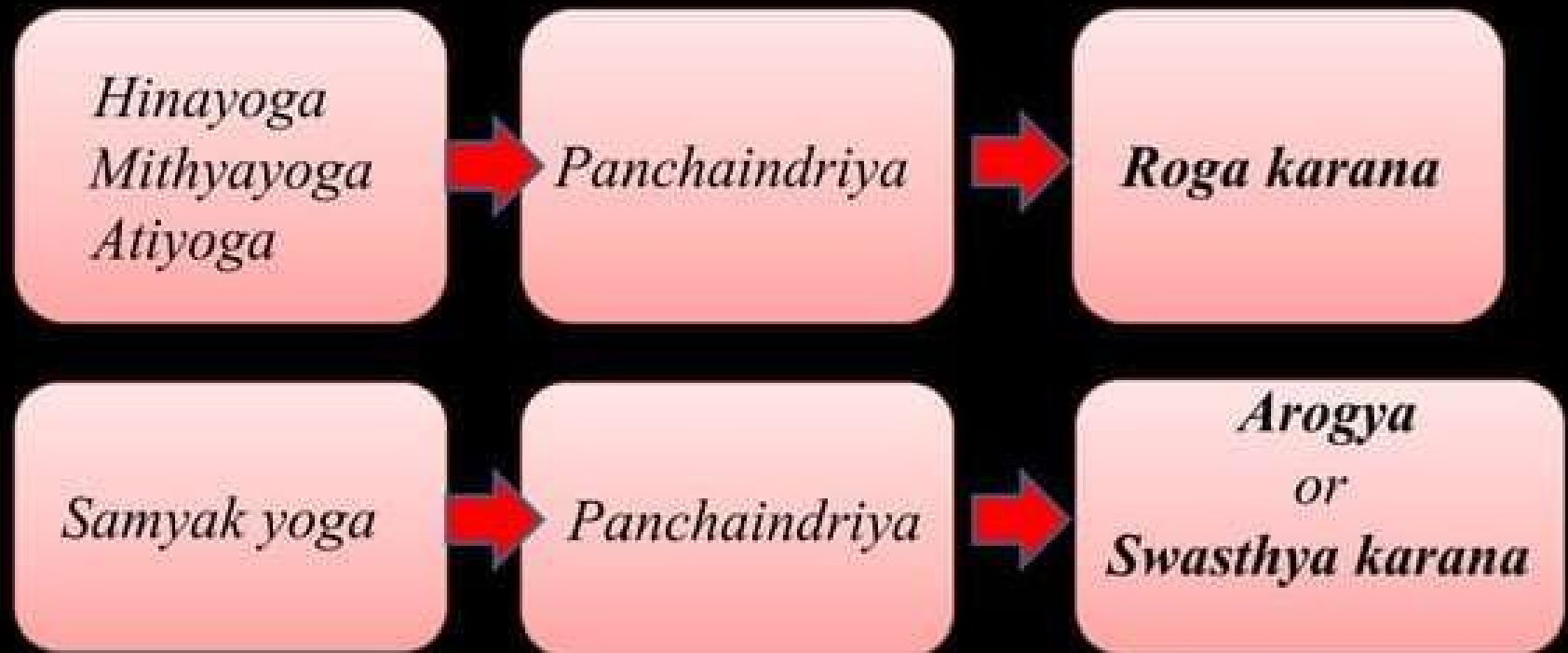

પૃથ્વી

Importance of Artha guna

- For the Examination of patient to check,

Thank you